

SURİYELİLERİN İŞGÜCÜ PİYASASINA UYUMU: ŞANLIURFA, HATAY VE GAZİANTEP’TE İSTİHDAM OLANAKLARI

Gökçe Uysal Kolaşın *, Yazgı Genç ** ve Furkan Kavuncu***

Yönetici Özeti

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı istatistiklerine göre Türkiye’nin ev sahipliği yaptığı, geçici koruma statüsünde olan Suriyeli sayısı 3,6 milyona ulaşmıştır. Bu sayı Türkiye nüfusunun yüzde 4,5’ine denk gelmektedir. Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep gibi Suriyeli sayısının yoğun olduğu illerde Suriyelilerin Türkiyeli nüfusa oranı yüzde 21 ile yüzde 28 arasında değişmektedir. 2011 yılından bu yana geçen 8 yılda Türkiye devletinin Suriye krizine karşı aldığı önlemler Kızılay Kart, eğitim ve sağlığa erişim gibi acil sosyal yardımlara odaklanmıştır. Ancak aradan geçen zaman göz önünde bulundurulduğunda artık işgücü piyasası uyumunun önceliklendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Suriyelilerin işgücü piyasasında talebin kuvvetli olduğu sektörlere ve/veya iş kollarına yönlendirilmesi önemli bir politika aracı olacaktır.

Bu araştırma notunda İŞKUR tarafından yayımlanan Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep İşgücü Piyasası Araştırma Raporları (İPA) 2018 yılı verileri kullanılarak firmaların işgücü talepleri incelenmektedir. Şanlıurfa ve Gaziantep’teki işverenlerin eleman bulmakta en çok zorlandığı sektör tekstil sektörüdür. Dokumacı, dikiş makinecisi ve akrilik iplik üretim işçisi gibi iş kollarında açık pozisyon sayısının yüksek ve en çok aranan kriterin “yeterli mesleki, teknik bilgi ve tecrübe” olduğu görülmektedir. Hatay’da ise işverenlerin eleman bulmakta en çok zorlandıkları iş kolları imalat sektöründedir. Bu bağlamda imalatta makine kullanım eğitimleri hem Mesleki Yeterlilik Kurumu zorunlulukları açısından hem de beceri tescili açısından önemlidir. Bu iş kollarının yanı sıra, müşteri hizmetleri görevlisi, pazarlamacı, temizlik görevlisi ve satış danışmanlığı gibi hizmet sektörü işleri Şanlıurfa ve Hatay’da öne çıkmaktadır. Bu işlerde istihdam edilebilirliğin artması için Türkçe eğitim programları ile iletişim ve satış becerilerinin geliştirilmesine yönelik programlar önceliklendirilmelidir.

Giriş

Türkiye 3 milyondan fazla Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı verilerine göre, 21 Şubat 2019 tarihi itibarıyla Türkiye’de 3.639.705 Suriyeli geçici koruma statüsü altındadır. Suriyeliler Türkiye’nin toplam nüfusunun neredeyse yüzde 4,5’ine denk gelmektedir. Türkiye’de ikamet eden geçici koruma altındaki Suriyelilerin 2.258.911’i, diğer bir deyişle yüzde 62’si çalışma çağındadır. Türkiye’ye girişlerinin 2013 yılından itibaren hızlanmış olmasına karşın Suriyelilerle

* Doç. Dr. Gökçe Uysal, Betam, Direktör Yardımcısı, gokce.uyosal@eas.bau.edu.tr

** Yazgı Genç, Betam, Araştırma Görevlisi, yazgi.genc@eas.bau.edu.tr

***Furkan Kavuncu, Betam, Araştırma Görevlisi, furkan.kavuncu@eas.bau.edu.tr

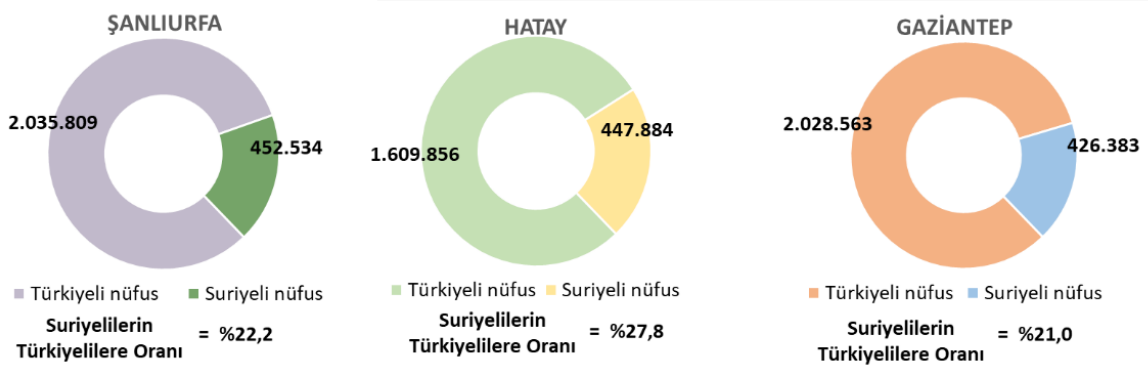
ilgili temsil gücü olan veri kaynakları oldukça kısıtlıdır ve dolayısıyla Türkiye’deki Suriyelilerin eğitim ve işgücü durumları hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır.

Giriş yapılan ilk yıllarda Suriyelilere çalışma izni verilmemiştir. 2012 yılında, bu tarihten önce daimî oturma izni alanlara çalışma izni verilmiştir. 2016 yılında ise yapılan kanuni düzenlemelerle geçici koruma altındaki Suriyelilerin kayıtlı çalışmaları kolaylaştırılmıştır. Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik Bakanlar Kurulu kararı ile 11 Ocak 2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik, “geçici koruma altındaki” bireylere verilecek çalışma izinleri, uygulanacak istihdam kotaları, ücret ve mesleki eğitimlerine dair mevcut uygulamaları düzenlemektedir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın kamuya açık verilerine göre 2017’nin sonuna kadar toplam 20.966 Suriyeliye çalışma izni verilmiştir.¹ Türkiye’de geçici koruma altında yaklaşık 3,6 milyon Suriyeli olduğu dikkate alındığında, kayıtlı istihdam edilen Suriyelilerin payının çok az olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin birçoğunun kayıt dışı çalıştığı tahmin edilebilir. Ancak temsil gücü olan veriye sahip olunmadığından bu sorunun boyutuna dair güvenilir bir tahmin üretmek mümkün değildir.

2011 yılından bu yana geçen 8 yılda Türkiye devletinin Suriye krizine karşı aldığı önlemler acil yardımlara odaklanmıştır. Bu kapsamda yardımlar Kızılay kart, eğitim ve sağlık alanlarına yönlendirilmiştir.² Ancak aradan geçen zaman göz önünde bulundurulduğunda artık işgücü piyasası uyumunun öncelikli olması gerekmektedir. Bu bağlamda Suriyelilerin işgücü piyasasında talebin kuvvetli olduğu sektörler ve/veya iş kollarına yönlendirilmesi önemli bir politika aracı olacaktır. Bu noktadan hareketle bu araştırma notunda geçici koruma altındaki Suriyelilerin en yoğun olduğu şehirlerden Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep işgücü piyasaları üzerine basit betimleyici istatistiklerle işgücü talebi analizleri yapılmaktadır.

2018 itibari ile Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep’te toplam Suriyeli sayısı 1,3 milyona ulaşmıştır. 2018 itibari ile geçici koruma altındaki Suriyelilerin Hatay’daki payı yüzde 27,8’ye ulaşmıştır. Şanlıurfa ve Gaziantep için ise bu oran sırasıyla yüzde 22,2 ve yüzde 21,0 olarak kaydedilmiştir.³

Şekil 1: Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep’in genel durumu, 2018

Kaynak: Göç İdaresi

¹ Bu rakamın 2017 yılının sonuna kadar verilen tüm izinler olduğu, bu izinlerin bir kısmının aktif olmayabileceği unutulmamalıdır.

² https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2373/files/Suriyeli_Siginmacilara_Yapilan_Yardimlar+7.pdf

³ Suriyelilerin oranının en yüksek olduğu il, yüzde 80,5 ile Kilis’tir. Ancak Kilis oldukça küçük bir ildir. Bu ilde yaşayan Suriyelilerin sayısı 143 bin civarındadır. Dolayısıyla bu araştırma notunda nispeten daha çok Suriyeliye ev sahipliği yapan illere odaklanılmıştır.

Veri Kaynağı

Bu araştırma notunda İŞKUR tarafından yayımlanan Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep İşgücü Piyasası Araştırma Raporları (İPA) 2018 yılı verileri kullanılarak firmaların işgücü talepleri incelenmektedir. İŞKUR tarafından yürütülen İşgücü Piyasası Araştırmaları her ilde işgücü talebi koşullarına dair önemli bilgiler sağlamaktadır. Bu araştırmalar kapsamında 20 ve daha fazla çalışan sayısına sahip firmalara anket yapılarak mevcut ve beklenen işgücü talepleri ile ilgili sorular sorulmaktadır. 20'den az çalışana sahip firmalar raporun kapsamının dışında tutulmaktadır. Kapsamdaki bu kısıt, küçük firmaların Suriyelileri işe alma ihtimalleri daha yüksek olduğu takdirde daha büyük bir yanlılığa yol açabilir. Bir diğer potansiyel dezavantaj ise anketin Nisan ayında yapılmış olmasıdır. Bu durum mevsimlik iş olanakları açısından sapmaya neden olabilir. Tarım sektörünün İPA kapsamı dışında kalması, Suriyeli nüfus açısından yoğun bu üç şehirdeki Suriyeliler için potansiyel fırsatları anlamada önemli bir engel teşkil edebilir. Zira tarım sektörünün toplam istihdamdaki payları Hatay alt bölgesi, Gaziantep alt bölgesi ve Şanlıurfa alt bölgesinde sırasıyla yüzde 23,7; yüzde 13 ve yüzde 37,4'tür (Hanehalkı İşgücü Anketi, 2017). Ancak tarım sektöründeki işgücü talebine dair herhangi bir veri bulunmamaktadır. Dolayısıyla, tüm bu kısıtlara karşın İPA, örneklem büyüklüğü ve süreklilik açısından işgücü talebini takip etmekte en önemli veri kaynağını oluşturmaktadır.

İPA'lar Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep'te görüşülen firmaların açık pozisyonları, eleman temininde güçlük çekilen meslekler ve bu işler için gereken beceriler konusunda ayrıntılı veri içermektedir. İPA'lar Şanlıurfa'da 965, Hatay'da 1077 ve Gaziantep'te 917 işyerini temsil etmektedir.

Eleman temininde güçlük çekilen sektörler

İPA'larda açık işlerin yanı sıra il bazında "eleman temininde güçlük çekilen sektörler" istatistiği yayınlanmaktadır. İşverenlerin beyanatlarına dayanarak hazırlanan verilerde işgücü piyasasında hangi sektördeki işverenlerin çalışan bulmak konusunda zorlandığı tespit edilmektedir. Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep'te işgücü talebi fazlasının yüksek olduğu sektörler bakıldığında büyük benzerlikler göze çarpmaktadır. İmalat sektörünün, eleman temininde güçlük çekilen işler içindeki payı Şanlıurfa'da yüzde 45,24, Hatay'da yüzde 31,5 ve Gaziantep'te yüzde 66,9'dur (Tablo 2). İmalattan sonra payı en yüksek olan sektör Şanlıurfa'da yüzde 14,58 ile toptan ve perakende ticaret sektörüdür. Bu sektörün eleman temininde güçlük çekilen sektörler içindeki payı Hatay'da yüzde 16,9 iken, Gaziantep'te ise yüzde 5,8 ile sınırlıdır. Hatay ve Gaziantep'te imalat sektörünü inşaat sektörü takip etmektedir (sırasıyla yüzde 17,4 ve yüzde 13,4). İnşaatın, temininde güçlük çekilen işler içindeki payı Şanlıurfa'da ise yüzde 10,9'dur. Bunun dışında Şanlıurfa'da idari ve destek hizmet faaliyetleri sektörü yüzde 12 ile öne çıkmaktadır.

Tablo 2: illere göre eleman temininde güçlük çekilen sektörler, 2018

	ŞANLIURFA		HATAY		GAZİANTEP	
	Seviye	(%)	Seviye	(%)	Seviye	(%)
İmalat	394	45,24	323	31,5	1.205	66,9
Toptan ve perakende ticaret	127	14,58	173	16,9	104	5,8
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	105	12,06	25	2,4		0,0
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	25	2,87	61	6,0	49	2,7
İnşaat	95	10,91	178	17,4	242	13,4
Bilgi ve iletişim		0,00		0,0		0,0
Ulaştırma ve depolama	26	2,99	134	13,1	20	1,1
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	5	0,57	14	1,4	19	1,1
Finans ve sigorta faaliyetleri	7	0,80	4	0,4		0,0
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	33	3,79	29	2,8	72	4,0
Diğer hizmet faaliyetleri	12	1,38	9	0,9	31	1,7
Eğitim	24	2,76	43	4,2	21	1,2
Gayrimenkul faaliyetleri		0,00	10	1,0		0,0
Kültür, sanat eğlence, dinlenme ve spor	3	0,34	3	0,3		0,0
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	12	1,38		0,0	17	0,9
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri		0,00		0,0	22	1,2
Madencilik ve taş ocaklığı	3	0,34	18	1,8		0,0
TOPLAM	871	100	1.024	100	1.802	100

Kaynak: İŞKUR İşgücü Piyasası Araştırması (İPA), 2018

Eleman temininde güçlük çekilen meslekler

Sektörel ayrıma ek olarak, çalışan temininde güçlük çekilen işlerin meslek sınıflandırılması da İPA'da yer almaktadır. Tablo 3'te İPA 2018 raporuna göre Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep'te eleman temininde güçlük çekilen işlerin meslek gruplarına göre dağılımı verilmektedir. Üç şehirde de çalışan temininde zorlanılan işlerin çok büyük bir kısmı iki meslek grubunda toplanmıştır: "tesis, makine operatörleri ve montajcılar" ile "sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar."

Şanlıurfa'da çeşitli sebeplerle çalışan bulmakta zorlanılan 100 işin neredeyse 46'sı makine operatörlüğü veya montajcılıktır. Hatay'da bu oran yüzde 24,9; Gaziantep'te ise yüzde 31,4 olarak kaydedilmiştir. Bu meslek grubunu sanatkârlık ile ilgili işlerde çalışanlar takip etmektedir. Temininde güçlük çekilen işlerin Şanlıurfa'da yüzde 15,2'si, Hatay'da yüzde 32,1'i ve Gaziantep'te yüzde 28,7'si bu meslek grubundadır. Sanatkârlık ile ilgili işler grubunun içinde inşaat işleri ve metal işleme, gıda işleme gibi imalat sektörünün içerisindeki sanatkârlık işleri yer almaktadır. Bu iki meslek grubunun ardından temininde en çok güçlük çekilen meslek grupları her bir şehir için farklılaşmaktadır. En çok zorlanılan üçüncü ve dördüncü meslek grupları olarak Şanlıurfa'da teknisyenler ve yardımcı profesyoneller (yüzde 10,9) ve büro hizmetlerinde çalışan elemanlar (yüzde 10,5) öne çıkmaktadır. Hatay'da bu meslek gruplarının yerini yüzde 10,4 ile profesyoneller ve yüzde 10,1 ile hizmet ve satış elemanları almaktadır. Gaziantep'te ise eleman temininde en çok güçlük çekilen üçüncü meslek grubu nitelik gerektirmeyen işlerdir (yüzde 17,0).

Tablo 3: Eleman Temininde Güçlük Çekilen Meslekler, 2018

	ŞANLIURFA	HATAY	GAZİANTEP
	(%)	(%)	(%)
Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar	45,6	24,9	31,4
Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	15,2	32,1	28,7
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	3,8	8,7	17,0
Hizmet ve Satış Elemanları	8,5	10,1	6,5
Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel Meslek	10,9	9,4	6,8
Profesyonel Meslek Mensupları	5,3	10,4	7,0
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	10,5	4,0	2,4
Yöneticiler		0,4	0,2
Nitelikli Tarım, Ormanlık ve Su Ürünleri Çalışanları	0,1	0,0	0,1
TOPLAM	100	100	100

Kaynak: İŞKUR İşgücü Piyasası Araştırması (İPA), 2018

İPA verileri gerek sektör gerek meslek kodlamalarında uluslararası standartları takip etmektedir. Ancak İPA tarafından paylaşılan sınıflandırmalar işgücü piyasasındaki taleple ilgili yeterince ayrıntı içermemektedir. Talep araştırmasını derinleştirmek için eleman temininde güçlük çekilen işler ve açık işlere gereken beceriler bölümleri için daha detaylı bir sınıflandırma oluşturulmuştur. Bu sınıflandırma Tablo 4'te Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep için özetlenmiştir. İşverenlerin çalışan bulmakta zorlandığı işler ve açık işlerin sınıflandırılması genellikle paralellik gösterdiğinden verileri eşleştirmemiz mümkündür. Tablo 4'te Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep'teki işyerlerinin eleman temin etmekte zorlandığı işler ve eğer bu işler aynı zamanda açık pozisyon olan işlerse, elemanlarda olması gereken beceriler birlikte verilmiştir.

Tablo 4: Eleman Temininde Güçlük Çekilen İşler ve Açık İşlere Gereken Beceriler, 2018

	ŞANLIURFA		HATAY		GAZİANTEP	
	SAYI	Gereken beceri	SAYI	Gereken beceri	SAYI	Gereken beceri
Makineci (Dikiş)	21	C				
Beden İşçisi (Genel)					131	B,C
Beden İşçisi (İnşaat)	16					
Temizlik Görevlisi			19	B,C		
Satış Danışmanı / Uzmanı	18		37	D,F		
Konfeksiyon İşçisi					33	C,B
Diğer	387		749		1221	
Tır-Çekici Şoförü			88	C,E		
Pazarlamacı	36		28	F,D		
Filtre İmal İşçisi			25			
Ayakkabı Boyacısı			21	C		
Tornacı (Torna Tezgâhı Operatörü)			20			
CNC Torna Tezgâhı Operatörü			19			
Hemşire			19			
Gazaltı (Mig-Mag) Kaynakçısı					69	C,E
Dokumacı	264	B				
Büro Memuru (Genel)	21	I,A				
Akrilik İplik Üretim İşçisi	31					
Müşteri Hizmetleri Görevlisi	60	A,D				
İnşaat Elemanları Kalıpcısı (Elle)	19					
Bobin-Katlama-Büküm-Makine Operatörü					65	B,C
İplik Eğirme Operatörü					65	C,E
Halı Dokuyucu-Otomatik Tezgah					70	
İnşaat İşçisi					69	
Ayakkabı İmalatçısı					43	
Forklift Operatörü					36	
Toplam	873		1025		1802	

A: Bilgisayar kullanımı, B: Fiziksel ve bedensel yeterlilik, C: Yeterli mesleki, teknik bilgi ve tecrübe, D: İletişim ve ifade yeteneği, F: Satış ve pazarlama becerisi, E: Takım çalışması,
Kaynak: İPA 2018

Üç ilde de “diğer” kategorisindeki yoğunluk, temininde güçlük çekilen işlerin seviyelerinin sağlıklı bir şekilde analiz edilmesine engel teşkil etmektedir. Etkin bir politika önerisi oluşturulabilmesi adına “diğer” kategorisinin İŞKUR tarafından detaylandırılması gerekmektedir. Buna rağmen “diğer” kategorisini dışarıda bıraktığımızda ortaya çıkan tablo işgücü talebinin fazla olduğu işlerin dağılımına dair önemli bulgular vermektedir. Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep’te işverenlerin ortak beyan ettiği bir iş kolu bulunmamaktadır.

Şanlıurfa

Şanlıurfa’da eleman temininde güçlük çekilen işler incelendiğinde tekstil sektörünün ön plana çıktığı görülmektedir. Şanlıurfa’da bulunan firmalar toplamda 264 dokumacının temininde zorlandıklarını belirtmektedirler. Aynı zamanda dikiş makinecisi (21 kişi) ve akrilik iplik üretim işçisi (31 kişi) de tekstil sektöründe eleman temininde zorlanılan meslek grupları arasındadır. Eleman temininde en çok güçlük çekilen dokumacıyı 60 kişi ile müşteri hizmetleri görevlisi takip etmektedir. Pazarlamacı (36 kişi) ve satış danışmanı uzmanı (18 kişi) da Şanlıurfa’da temininde zorlanılan meslekler arasındadır.

Hatay

Temininde güçlük çekilen eleman sayıları itibari ile Hatay'da 88 kişi ile tır-çekici şoförü öne çıkmaktadır. Diğer taraftan filtre imal işçisi (25 kişi), tornacı (20 kişi) ve CNC torna tezgahı operatörü (19 kişi) ile birlikte imalat sektörü öne çıkmaktadır. İmalat sektörüne mensup bu üç meslekte toplam 64 kişinin temininde güçlük çekilmiştir. Son olarak temizlik görevlisi (19 kişi), pazarlamacı (28 kişi), ayakkabı boyacısı (21 kişi) ve hemşire (19 kişi) Hatay'da eleman temininde zorlanılan meslekler arasındadır.

Gaziantep

Gaziantep'te 131 kişi ile genel beden işçisi, temininde güçlük çekilen mesleklerde birinci sıradadır. Bu mesleğin ardından 70 kişi ile otomatik tezgâhta halı dokuyucu gelmektedir. Diğer taraftan temininde güçlük çekilen 65 iplik eğirme operatörü ve 33 konfeksiyon işçisi ile birlikte tekstil sektörünün ön plana çıktığı görülmektedir. Tekstilin yanı sıra imalat sektörü de ön plana çıkmaktadır. Gaziantep'teki işverenler 65 bobin-katlama-büküm-makine operatörünün ve 43 ayakkabı imalatçısının temininde güçlük çekildiğini belirtmişlerdir. Son olarak inşaat işçisi (69 kişi) ve forklift operatörü (36 kişi) de Gaziantep'te eleman temininde güçlük çekilen meslekler arasındadır.

İPA'da, işverenlere açık işlerde, başvurularında aradıkları, gerekli gördükleri beceriler sorulmuş ve raporlanmıştır. İl bazında işgücü talebi fazlası tespit edilen işlerin Suriyeliler tarafından doldurulup doldurulamaması, bu işler için gerekli olan özelliklerle yakından ilgilidir.

Temininde güçlük çekilen, açık işler için aranan beceriler

Eleman temininde güçlük çekilen ve açık kalan, kısaca işgücü talebi fazlası olan işlerde ekseriyetle aranan becerilere baktığımızda işverenler dikiş makinecisi, konfeksiyon işçisi, iplik eğirme operatörü tır şoförü ve gazaltı kaynakçısı alımlarında “yeterli mesleki, teknik bilgi ve tecrübe” kriterine özellikle dikkat ettiklerini beyan etmektedirler.⁴ Dolayısıyla imalat sektörü, özellikle de tekstil ve konfeksiyonda açık işlerde daha çok teknik bilgi ve donanım ihtiyacı olduğunu söylemek mümkündür.

Tekstil ve konfeksiyon sektörlerindeki bazı mesleklerde Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) tarafından sağlanan yeterlilik belgesi zorunludur. Diğer bir deyişle bu pozisyonlarda istihdam edilen kişilerin MYK belgesine sahip olması gereklidir, aksi takdirde firmalar cezaya tabiidir.⁵ Bu meslekler MYK tarafından boyama operatörü, ön iplik operatörü, iplik eğirme operatörü olarak belirlenmiştir. MYK belgeleri Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası (TTİS) iş birliğiyle hazırlanan teorik ve pratik sınavlar sonucunda verilmektedir. Belgelendirme sınavlarının maliyeti Türkiyeli çalışanlar için İşsizlik Sigorta Fonu'ndan karşılanmakla birlikte Suriyeliler için böyle bir teşvik bulunmamaktadır.⁶

Hizmet sektöründeki açık işler için gerekli becerilerde ise iletişim becerileri öne çıkmaktadır. Hatay'daki iş yerlerinin satış personeline ve pazarlamacılar da gerekli gördüğü yetiler “satış ve pazarlama becerisi ile iletişim ve ifade yeteneği” olarak belirtilmiştir. Teknik bilgidense işgücü piyasasında yumuşak

⁴ Aranılan beceriler içerisinde fiziksel ve bedensel yeterliliğin de öne çıktığı görülmektedir. Ancak fiziksel ve bedensel yeterlilik değerlendirmemizin dışında tutulmaktadır.

⁵ MYK ile ilgili bazı düzenlemeler hakkında 5544 numaralı kanuna 23 Nisan 2015'de eklenen Ek Madde 1 ile belirlenmiştir.

⁶ <https://www.myk.gov.tr/index.php/en/myk-meslek-yeterlilik-belges-zorunluluu-sayfasi>

beceriler olarak da adlandırılan beceriler bu mesleklerde önem kazanmaktadır. Suriyelilerin bu işlere girebilmesi için Türkçe dil becerilerinin yeterli seviyede olması gerekmektedir.

Politika önerileri

Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep işgücü piyasalarında “diğer” kategorisine dahil edilmiş iş kollarının daha detaylı sınıflandırılması gerekmektedir. Aksi takdirde kalan iş kolları ile yapılan politika önerileri çok az gözlemi baz alarak yapılmaktadır. “Diğer” kategorisini dışarda bıraktığımızda üç şehirde de özellikle tekstil ve imalat sektörüne ait iş kollarında çalışacak elemanlara ihtiyaç duyulduğu açıkça görülmektedir. Bu sektörlerde faaliyet gösteren firmalar, açık iş pozisyonlarını doldurmakta zorluk çektiklerini beyan etmektedir. Bu pozisyonlar için özellikle teknik becerilerin önemli olduğu, hatta tehlikeli iş kolları olmaları sebebiyle bu mesleklerde Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından belgelendirmenin zorunlu olduğu da görülmektedir.

İşsizliğin hızla arttığı bu dönemde gerekli belgeler edinildiği takdirde, bu alanlardaki açık işler istihdam olanaklarına dönüşebilir. Türkiyeli işsizler gerekli sınavlar için İşsizlik Sigortası Fonu’ndan faydalanabilmektedir. Suriyeli işsizler için bu sınavlara teşvik verilmesi değerlendirilebilir. Böylelikle diploma ve sertifika gibi mesleki yetkinlik gösteren belgelerin Türkiye’de denkliklerini almakta zorlanan Suriyeliler için mesleki becerilerinin belgelenmesi de teşvik edilmiş olacak, işgücü piyasası uyumları da kolaylaştırılacaktır.

Hizmet sektöründe ise iletişim becerilerinden sıklıkla bahsedilmektedir. Bu beceriler, işgücü piyasasında teknik beceriler olarak adlandırılmamakla birlikte özellikle hizmet sektöründe oldukça ön plana çıkmaktadır. Çalışan Türkçe bilmiyorsa işyerinde talimatları ve/veya güvenlik düzenlemelerini kavraması, müşterilerle iletişim kurması mümkün değildir. Bu bağlamda Suriyelilerin Türkçe dil becerilerinin geliştirilmesi bu sektördeki istihdam edilebilirliklerinin artmasına yardımcı olacaktır. Her türlü eğitim programı Türkçe dil eğitimini desteklemesine dikkat edilerek oluşturulmalıdır. Ayrıca, temel dil becerileri kazandırıldıktan sonra, farklı mesleklere göre tasarlanmış dil kurslarının işgücü piyasasına katılımında önemli bir yer tutabileceği göz ardı edilmemelidir.

Ancak bu sektörlerde açık pozisyonların nispeten fazla olmasının zor çalışma koşullarından kaynaklandığı tahmin edilebilir. Bir taraftan işgücü arzının beceri seviyesi bu mesleklere uygun şekilde yükseltilirken diğer taraftan bu sektörlerdeki çalışma koşullarının iyileştirilmesi de amaçlanmalıdır.